

HANDLINGSPROGRAM

LIBERALISM	3
DEMOKRATI & MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER	4
JÄMLIKHET	5
VÅR DEMOKRATI	7
DEN SVENSKA DEMOKRATIN	7
RÄTTSSÄKERHET	8
INTEGRITET	9
EUROPEISKA UNIONEN.....	10
INTERNATIONELLT	12
DEMOKRATI I VÄRLDEN	12
INTERNATIONELL SOLIDARITET	12
FRI HANDEL	13
FRI INVANDRING	13
FRED OCH SÄKERHET	14
EKONOMI	16
FÖRETAGANDE	16
KAPITAL OCH ÄGANDE	16
ARBETE	17
SKATTER	18
INFRASTRUKTUR	19
AVREGLERINGAR	20
VÄLFÄRD	22
LIBERAL VÄLFÄRD	22
VÅRD OCH OMSORG.....	23
KRIMINALPOLITIK	25
INTEGRATION	26
UTBILDNING OCH KULTUR	27
LIBERAL UTBILDNINGSPOLITIK	27
FÖRSKOLA OCH GRUNDSKOLA	28
GYMNASIESKOLAN.....	29
HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING.....	29
KULTUR.....	31
MILJÖ OCH JORDBRUK	33
LIBERAL MILJÖPOLITIK.....	33
ENERGI	33
KLIMAT.....	34
LIBERAL NATURVÅRD	34
DJURSKYDD.....	35

Liberalism

Individen är liberalismens utgångspunkt. Liberalismen erkänner varje människas lika och okränkbara värde, och rätt till liv, frihet och strävan efter sin egen lycka. Frihet är rätten att bestämma över sig själv och forma sitt eget liv. Gränsen för denna frihet går där den ene individens agerande kränker den andres. Varje människa är en unik individ och sina medmänniskors jämlike med samma rätt till frihet. Mänskliga fri- och rättigheter är det fundament varpå det liberala samhället vilar. Rätten till sitt liv och sin egendom samt tanke-, religions-, yttrande-, tryck-, förenings-, mötes- och rörelsefrihet är sådana grundläggande fri- och rättigheter.

Liberalismen ser samhället som en sammanslutning av fria individer. I samhället är det statens uppgift att upprätthålla säkerhet genom att skydda medborgarnas liv och ägande samt att trygga respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna. Staten fyller endast en instrumentell roll och är bara legitim i den mån som den skyddar medborgarnas fri- och rättigheter. Att ge staten högre legitimitet än individerna den består av är ett uttryck för nationalism. Liberalismen sätter individens suveränitet före statens. Det enda politiska system som uppfyller kraven på frihet och jämlikhet är demokratin och det enda ekonomiska system som uppfyller dessa krav är marknadsekonomin.

Även om det åligger staten att garantera individens frihet har varje medborgare ett personligt ansvar att skydda sin egen och andra individers frihet. Men det är bara staten eller den staten tillåter som får använda våld och då endast i syfte att upprätthålla människors fri- och rättigheter. Därför har staten våldsmonopol. Om staten förgriper sig mot medborgarna i strid med de mänskliga rättigheterna har den förverkat sin legitimitet och väpnat motstånd blir därmed acceptabelt.

Människors förutsättningar och livsmål varierar, men alla individer ska ges reella möjligheter att forma sitt eget liv efter egna önskemål eller värderingar. Den liberala jämlikhetstanken bygger på uppfattningen att lika möjligheter leder till ett rättvist samhälle. Av naturen eller oturen har inte alla människor samma möjligheter och ett liberalt samhälle strävar efter att tillhandahålla så hög välfärd som möjligt så att resursbrist inte sätter människors möjlighet att söka sin egen lycka ur spel. Ojämligheter som är en följd av vuxna människors fria val är inte ett problem. Jämlikhetstanken innebär också att alla positioner inom staten ska vara nåbara för alla. Vissa grundläggande kunskaper är nödvändiga för att alla individer ska kunna utnyttja sina fri- och rättigheter.

Den liberala människosynen utgår från att varje individ kan och ska få använda sitt förnuft för att nå sina livsmål utan att hindras från detta. Det liberala samhället kännetecknas av en fri och öppen debatt, där idéer analyseras och kritiskt granskas. En fri och öppen debatt förutsätter att ingen förbjuds att uttrycka sina åsikter. Liberalismen betonar öppenhet inför förändringar. Tron på förnuftet, på nya idéer och innovationer utgör väsentliga inslag i liberalismens verklighetssyn. Liberalismen tror även på människans förmåga att kritiskt granska de påståenden som ges henne.

Demokrati och mänskliga rättigheter

Den liberala demokratisynen förutsätter att mänskliga rättigheter respekteras och upprätthålls. De demokratiska samt mänskliga fri- och rättigheterna bekänner färg först när de sätts på prov. När samhällets konflikter kan hanteras, när friheten och välståndet expanderar ifrågasätter ingen de mänskliga rättigheterna. Dessa fri- och rättigheter fyller sin viktigaste funktion när samhällsklimatet hårdnar, när det öppna samhället ifrågasätts i tider av politisk kris. Det är först då demokratin sätts på prov. För liberaler uppstår den värsta krisen när dessa fri- och rättigheter inskränks för att tillgodose kortsiktiga mål. En liberal demokrati ger aldrig upp sina kännetecken.

1. I ett demokratiskt samhälle utgår makten från de enskilda individerna genom allmänna och fria val. En fungerande rättsstat tillförsäkrar de enskilda individerna rättssäkerhet, rättstrygghet, skydd från statens övergrepp och en generell rätt till domstolsprövning. En stark konstitution ska tydligt definiera statens mandat och begränsningar till skydd för medborgarna och det demokratiska systemet.
2. Demokrati och mänskliga rättigheter är nödvändiga inslag för att ett lands regim ska anses legitim. Regioner där en majoritet av befolkningen vill bryta sig ur stater som inte erkänner dessa värden ska ha rätt att göra så. Regioner i demokratiska stater ska ha rätt att själva genom folkomröstning avgöra sin framtida status förutsatt att det demokratiska statsskicket bevaras.
3. Varje demokratiskt styrd stat har ett ansvar för att demokratin bevaras. Det gäller självfallet också om den måste försvaras med våld.
4. Föreningsfriheten är en av de grundläggande demokratiska rättigheterna. Det är en lika självklar rätt att välja att stå ensam som att organisera sig. Kollektivanslutning ska vara förbjuden i lag.
5. Alla har rätt till sin kulturella och religiösa identitet. Det omfattar även rätten att bära kulturella symboler. Ingen kultur eller religion ska äga företräde inför staten.
6. Staten ska vara neutral i livsåskådningsfrågor. Någon kyrkoskatt eller statlig hjälp med avgiftsindrivning kan därför inte accepteras. Trossamfund ska betraktas som ideella organisationer och inte särbehandlas av staten.
7. Eftersom staten ska vara neutral i livsåskådningsfrågor ska alla allmänna helgdagar avskaffas och ersättas med ett röddagskonto, motsvarande extra semesterdagar som människor fritt får disponera över ett år.
8. Främlingsfientlighet bekämpas bäst med information och kunskap. Förbud mot rasistiska organisationer är inte förenligt med de demokratiska principerna. Lagen om hets mot folkgrupp är ett oproportionerligt ingrepp i yttrandefriheten och ska avskaffas. Uppvigelnas hot eller kränkningar ska kunna beivras med annan lagstiftning.

9. Fria massmedier är en förutsättning för ett öppet utbyte av idéer och är det civila samhällets främsta försvar mot illegitim maktutövning. Press, radio, TV och internet ska så långt det är möjligt vara fria från statlig kontroll och inblandning. Censur för vuxna är inte acceptabelt i ett liberalt samhälle.
10. Kapitalism och marknadsekonomi krävs dels för att ge människor möjlighet att bestämma över sina egna liv, dels för att det är det enda system som kan ta till vara människors drivkraft att förbättra för sig själva och göra det till något positivt för hela samhället.

Jämlikhet

Ett samhälle utan jämlikhet blir ett samhälle där bara den starke kan utnyttja sin frihet. Den liberala strävan efter jämlikhet utgår från respekten för människors olikheter och rätten till samma möjligheter i livet oavsett dessa. I dagens samhälle finns en kollektivism som gör vissa egenskaper till norm och hämmar individers rätt att leva som de vill. Kön, sexuell läggning, funktionshinder, religiös, kulturell eller etnisk tillhörighet avgör inte en människas värde.

11. En liberal feministisk grundsyn ska forma jämställdhetspolitiken. Detta innebär att synliggöra det könsdiskriminerande samhälle vi lever i och konsekvenserna det för med sig, samt att aktivt bekämpa maktstrukturerna och könsrollerna som begränsar individen.
12. Kapitalismen är, under rätt förutsättningar, en långt mer produktiv kraft än vad staten någonsin kan vara. Den har historiskt gjort det möjligt för individen att bryta sig loss från beroende av familjen och dess låsta roller.
13. Konkurrensutsättning av offentlig verksamhet är en jämställdhetsreform, då den gör att de anställda – företrädesvis kvinnor – får möjlighet att välja den bästa arbetsgivaren.
14. Med kunskap föds ett ansvar. I jämställdhetsarbetet har var och en därför ett ansvar att förändra den situation som råder på alla områden som missgynnar individer på grund av kön rättsligt, socialt och ekonomiskt.
15. Det är viktigt att människors fria val respekteras. Därför är opinionsbildning att föredra framför lagstiftning. Kvotering är ingen lösning på jämställdhetsproblemen utan hotar tvärtom tanken att individen ska bedömas på egna meriter.
16. Rätten till den egna kroppen är en mänsklig rättighet. Surrogatmödraskap bör därför tillåtas. Rätten till fri abort är absolut och ska gälla alla kvinnor i hela världen. Det ska vara en självklarhet att låta kvinnor komma till Sverige och göra abort; så kallad abortturism bör uppmuntras.

17. Staten ska inte lägga någon värdering i kön, sexualitet och antal när det gäller vilka individer väljer att bo, skaffa barn eller gifta sig med. Äktenskaps- och sambolagstiftning ska därför vara könsneutral och antalsneutral. Äktenskapsbalken ska ersättas med en köns- och antalsneutral samlevnadsbalk och vigsel ska endast förrättas borgerligt. Trossamfund ska vara fria att utforma egna ceremonier. Människors möjlighet att även skriva andra avtal om sin samlevnad ska alltid finnas.
18. Staten ska inte moralisera över vuxna människors val av sexpartner.
19. Faderskapspresumtionen ska avskaffas. Ett enkelt system, oberoende av civilstånd, för anmälan och prövning av faderskap bör införas.
20. Vuxna människor måste själva få bestämma hur de vill tilltalas, vilka namn de vill ge sina barn och hur de vill ingå namngemenskap som makar. Det ska inte vara möjligt att neka någon att byta namn med hänvisning till kön eller den allmänna uppfattningen om vad som kan väcka anstöt. Därför ska namnlagen ändras.
21. Personer som genomgår könskorrigering ska inte tvingas till sterilisering. Läkares bedömningar och inte lagstadgade åldersgränser ska vara avgörande för när en individ ska kunna genomgå en könskorrigering operation.
22. Barnbidraget ska vara jämnt fördelat mellan vårdnadshavarna och beloppen för underhållsskyldighet anpassas efter detta.

Vår demokrati

Demokratin är det enda politiska system som kan garantera varje människas fri- och rättigheter. En förutsättning för demokratin är åsikts-, yttrande-, mötes- och pressfrihet. En statsmakt behövs för att garantera dessa. Eftersom statsmaktens uppgift är att garantera varje individs fri- och rättigheter är det naturligt att inte alla beslut underställs demokratin. De flesta beslut kan fattas av fria individer utan att staten behöver vara delaktig. Varje människa har rätt till ett privatliv fritt från godtycklig statlig övervakning och registrering. Eftersom de mänskliga fri- och rättigheterna gäller alla människor ska staten behandla alla medborgare lika, utan åtskillnad i fråga om kön, etnicitet eller sexualitet.

Den svenska demokratin

23. Demokratin vilar ytterst på de enskilda människornas ansvarstagande. Alla demokrater har därför en skyldighet att stå upp för demokratiska värderingar när de hotas. Alla har också en skyldighet att lyda demokratiskt fattade beslut när dessa inte ställer orimliga krav på ens förmåga att åtlyda dem.
24. Likhet inför lagen och att den offentliga makten utövas under lag är fundamenten i ett rättssamhälle. En författningsdomstol som ska kunna pröva alla lagars grundlagsenlighet bör inrättas. Även enskilda ska ha möjlighet att få grundlagsvidriga kränkningar prövade av domstolen.
25. Partiorganisationernas makt över riksdagens ledamöter urholkar den parlamentariska demokratin, och behöver balanseras med mer makt till väljarna. Till dess att partiernas interna ranking av kandidaterna har avskaffats ska spärrarna i allmänna val sänkas kraftigt.
26. Nyval ska kunna hållas i kommuner, landsting och regioner.
27. Rösträtten ska inte villkoras med medborgarskap. Detta gäller även nationella val. Att uppehålla sig i Sverige och ha fått permanent uppehållstillstånd räcker.
28. I en demokrati ska alla poster vara öppna för alla. Detta gäller även människor med permanent uppehållstillstånd.
29. Partistödet är ett godtyckligt system för att stödja en viss form av sammanslutningar, som dessutom innebär att människor tvingas subventionera åsikter de inte själva stödjer. Partistödet ska därför avskaffas.
30. Landstingen har spelat ut sin roll och bör ersättas av regioner. Regionerna ska även kunna ta över viss beslutskompetens från staten.
31. Monarkin är odemokratisk då en individ sitter vid makten genom arv, därför

vill Liberala Ungdomsförbundet avskaffa monarkin. Statschefen ska istället utses av folket i direkta val.

Rättssäkerhet

32. Rättssäkerheten, rättstryggheten och den enskildes rätt till skydd från övergrepp från statens sida är avgörande för det öppna samhället. Med rättssäkerhet menas att domstolarna ska behandla lika fall lika. Detta skapar förutsebarhet vad gäller domstolens dömande som gör att den enskilde vet vad som gäller och kan styra sitt handlande därefter. Retroaktiv lagstiftning ska därför inte accepteras.
33. Statens viktigaste uppgift är att värna medborgarnas rättigheter till liv, frihet och egendom. Därför är det ett måste att rättsväsendet tilldelas tillräckliga resurser. När polisen inte förmår ingripa mot och utreda brott som begås, och när handläggningstiderna i rättsväsendet blir alltför långa, försvagas statens legitimitet.
34. Domstolarna ska vara fria och självständiga i sin rättsskipande verksamhet. Ingen annan myndighet ska få bestämma hur domstolarna ska döma i enskilda fall.
35. Dödsstraff är en rättsosäker och ytterst inhuman påföljd, och Sverige bör aktivt arbeta för dödsstraffets avskaffande världen över.
36. Människor bosatta i Sverige ska behandlas lika oavsett ursprung. Den som bor i Sverige ska inte kunna utvisas, oavsett om man har invandrat eller är infödd, har svenskt medborgarskap eller inte. Att ryckas upp ur sitt sociala sammanhang utöver annat straff är inhumant och orättvist.
37. Religion eller kultur får aldrig vara en ursäkt för att använda våld eller på annat sätt begränsa en persons livsutrymme. Polis och sociala myndigheter ska utbildas i hur hedersvåld ska bemötas, och staten ska ta ett ökat ansvar för att erbjuda skyddat boende för de personer som drabbas av hedersvåld.
38. Åsikten att "den allmänna rättsuppfattningen" ska tillmätas betydelse vid rättsutövningen utgör ett hot mot rättssäkerheten. Nämndemannaväsendet ska därför avskaffas. Endast juridiskt utbildade personer ska döma i svenska domstolar.
39. För att bekämpa korporativism måste organisationernas representation i myndigheter och partssammansatta domstolar, såsom arbetsdomstolen och hyresnämnden, avskaffas.
40. Civil olydnad är acceptabelt att använda när mänskliga fri- och rättigheter kränks. Civil olydnad innebär då att man begår ett lagbrott baserat på ickevåld med syfte att värna de kränkta rättigheterna, där de inblandade är beredda att ta straffet.
41. Fördelning av vårdnad ska alltid utgå från barnens bästa. Föräldrakompetens

har inget med kön att göra och ingen ska ha en fördel av sin könstillhörighet vid fördelning av vårdnad. Vid vårdnadstvist ska varje barn tilldelas ett eget juridiskt ombud, detta för att säkra att barnets bästa ligger till grund för beslutet.

42. Omskärrelse av barn av religiösa eller kulturella skäl inkräktar på deras integritet och självbestämmande. Dock bör det givetvis vara tillåtet då en myndig person själv fattat beslutet att få en omskärrelse samt på omyndiga av medicinska skäl.
43. Oavsett ålder ska beslut att ansluta sig till, eller lämna, en förening tillhöra individen själv.

Integritet

44. Integritet är varje människas rätt till ett privatliv fritt från insyn och kontroll från offentliga organ. Samtidigt som medborgarnas insyn i den offentliga förvaltningen ska värnas och sekretess endast användas undantagsvis bör offentlighetsprincipen inte kunna utnyttjas för att sprida känsliga uppgifter om människor.
45. Massavlyssning och allomfattande DNA-register är stora hot mot den personliga integriteten och ska därför inte vara tillåtna. Fingeravtryck och DNA kan båda användas för att följa spår från individer och registrera dessa, utan att röja annan personligt känslig information. Polisens register över sådana spår måste gallras från personkopplade uppgifter rörande misstänkta som sedan friats eller inte åtalats.
46. På samma sätt som polisen får samla in fingeravtryck i sitt arbete så ska DNA kunna användas i polisens arbete.
47. Kryptering bör vara fritt till användande och utförande. Kommunikation över internet ska skyddas från avlyssning på samma sätt som telefonsamtal och vanlig post. Därför bör FRA-lagen avskaffas.
48. Information om en enskild person som är framtagen med bioteknik får med undantag för brottsutredningar, endast användas med dennes uttryckliga medgivande. Individen har rätt att få sin information om sitt fosters genetiska uppsättning utan att detta inskränker rätten till abort.
49. Privata aktörer ska inte få lika stora befogenheter som polis och myndigheter. När rättsskipningen på detta sätt läggs ut på entreprenad riskerar det att urholka både rättssäkerheten och principen om att den anklagade ska betraktas som oskyldig tills motsatsen bevisats. IPRED-lagen bör därför avskaffas.
50. I ett liberalt samhälle kan det aldrig vara acceptabelt att staten, utan att brottsmisstanke föreligger, kartlägger vem du talar med, ringer till och skriver

brev till. Datalagringsdirektivet bör därför avskaffas.

51. Att ta del av information kan aldrig vara förbjudet i ett liberalt samhälle och censur är heller aldrig acceptabel. Statlig begränsning av information och publikationer måste alltid bygga på domstolsbeslut.
52. Individens integritet bör få ett starkare grundlagsskydd.
53. Det offentliga ska inte samla in mer information än vad som är absolut nödvändig om människor. I varje situation ska en avvägning göras, så att endast relevanta uppgifter sparas. Samkörningar av statliga register är därför problematiska. Staten ska aldrig sälja uppgifter om enskilda som samlats in med tvång till privata företag.
54. Tilldelning av personnummer ska ske slumpmässigt vad gäller de tre siffror som följer på födelsedatumet, så att exempelvis kön eller ursprung inte går att utläsa.
55. Drogtester i skolan, både tvångsvisa och så kallat frivilliga, innebär en långtgående inskränkning i rätten till kroppslig integritet, och denna inskränkning uppvägs inte av de intressen den syftar till att tillgodose. Drogtester i skolan ska därför inte vara tillåtna. Arbetsgivare ska endast få utföra drogtester på sina anställda om säkerheten på jobbet eller för allmänheten riskeras av de anställdas eventuella drogbruk.

Europeiska Unionen

56. Europeiska Unionen (EU) är en unik internationell sammanslutning. Ingen annan organisation har kommit så långt när det gäller att med fredliga medel integrera medlemsstaterna och finna former för samarbete, fred, demokrati, fri rörlighet och frihandel.
57. EU måste effektiviseras och demokratiseras. Medborgarnas insyn i arbetet i EU:s institutioner bör förbättras, för att öka öppenheten och legitimiteten i unionen.
58. EU:s gränser ska öppnas och dess fria rörlighet gälla för samtliga invånare i medlemländerna. Visumtvång för inresa i EU ska helt avskaffas.
59. EU ska ha en gemensam, generös flyktingpolitik utifrån en gemensam och modern flyktingdefinition. Dublinförordningen ska förändras så att en asylsökande enbart kan provas i ett land men själv får välja vilket.
60. Asylsökande ska kunna överklaga sina beslut i EG-domstolen, vilket också innebär en europeisk version av FN:s internationella tortyrkommitté.
61. EU-länderna ska också följa upp utvisningar från EU med ett stickprovsystem och utreda dödsfall bland asylsökande på gränsen till EU. Samtliga länder i

- EU ska ta emot kvotflyktingar.
62. Unionen ska inte använda sig av prövningar i så kallade tredje säkra länder.
 63. Den gemensamma valutan euron är ett fördjupande av det europeiska politiska samarbetet. Dessutom underlättar en gemensam valuta handel, genom att behovet av valutasäkringar till Sveriges i särklass största handelspartner avskaffas. Euron bör därför införas.
 64. EU bör utvecklas till en federation. Den federala tanken bygger på idén om strikt maktindelning mellan olika nivåer. Unionens och staternas respektive kompetens bör tydligt definieras i en europeisk författning som tar sin utgångspunkt i närhetsprincipen. Europeiska unionens beslutskompetens får inte ohejdat utvidgas. EU ska vara starkt och beslutskraftigt men endast ha ett begränsat beslutsområde: unionen ska vara smal men vass.
 65. Den avgörande makten ska ligga hos ett parlament bestående av två kamrar. Den första ska representera de enskilda staterna och den andra kammaren ska vara direktvald av den europeiska befolkningen i sin helhet. Första kammaren ersätter dagens ministerråd och ska ha vetorätt vad beträffar utvidgning av unionens ansvar. Den verkställande makten utövas av en parlamentariskt ansvarig regering som ersätter dagens kommission. Den europeiska federationen får dock aldrig ses som ett definitivt slutmål, snarare som ett medel för att leda utvecklingen mot ett än mer globalt samarbete. EU ska stå öppet för alla stater som uppfyller kraven på demokrati och mänskliga rättigheter. Även efter att ett land blivit medlem i EU ska hårda krav ställas på att mänskliga rättigheter respekteras och ekonomiska regler efterlevs. Medlemsländerna, parlamentet och kommissionen ska agera resolut mot EU-länder som bryter mot dessa regler, annars riskerar EU att försvagas inifrån.
 66. EU:s gemensamma jordbrukspolitik (CAP) är ett planekonomiskt missfoster. Kostnaden för denna politik bärs inte bara av EU:s skattebetalare utan också de bönder i övriga världen som får se sig utkonkurrerade när EU:s överproduktion dumpas på världsmarknaden. Därför bör den gemensamma jordbrukspolitiken snarast avregleras. Detsamma gäller EU:s fiskerisubventioner, som idag uppmuntrar till utfiskning och som innebär stora slöserier med skattepengar.
 67. EU:s transportsubventioner bör avskaffas eftersom de snedvrider konkurrensen till nackdel för småföretagare.

Internationellt

För liberaler stannar inte strävandet efter ett bättre samhälle vid nationens gränser. De grundläggande fri- och rättigheter som omfattar oss ska även gälla för människor i resten av världen. Vårt mål är en värld där alla lika värde respekteras, där alla ges chansen att lyckas och där individer lever i harmoni med varandra. Det är vårt ansvar att alltid stå upp för och stödja demokratiska krafter världen över.

Demokrati i världen

68. Utvecklingen mot en allt mer internationaliserad värld innebär ökad frihet och ökade möjligheter, men ställer samtidigt större krav på internationellt samarbete.
69. Demokrati är den främsta garanten för fred och stabilitet i världen och minskar risken för väpnade konflikter.
70. Att bekämpa totalitära system och fattigdom samt värna om demokrati och mänskliga rättigheter är hörnstenar i en liberal utrikes- och säkerhetspolitik.
71. FN har allt sedan grundandet fyllt en viktig funktion i att reglera och underlätta relationerna mellan världens länder och förenkla humanitära insatser. Dock har FN ofta använts som ett politiskt verktyg för diktaturer. FN måste reformeras, dess beslutsprocesser blir mer demokratiska och präglas av större öppenhet, insyn och effektivitet. Åtskilliga enskilda organ inom FN-systemet saknar i praktiken all legitimitet, genom att arbetet domineras av korrupta diktaturer.
72. Som liberaler står vi upp för demokratiska krafter världen över. Vi stödjer därför demokratiörelser i diktaturer, samt värnar om demokratiska staters rätt att försvara sig och sina medborgare mot såväl inre och yttre hot.

Internationell solidaritet

73. Sverige är ett rikt land och vi har råd att dela med oss av vår välfärd. Bistånd ska ges i form av utvecklings- och katastrofbistånd. Utvecklingsbiståndet ska delas ut med en feministisk grundsyn och främja demokratisering och respekt för de mänskliga rättigheterna.
74. En fungerande marknadsekonomi är en av nycklarna till ekonomisk utveckling. Utvecklingsländer måste därför få hjälp med att bygga upp finansiella institutioner och en fungerande infrastruktur. Mikrolån är ett bra sätt att främja självägande och investeringar.
75. Det är viktigt att ineffektiva biståndsformer fasas ut och därför ska budgetstöd och andra ineffektiva former av utvecklingsbistånd avskaffas.
76. För att det svenska biståndet ska behålla sin legitimitet bör kampen mot

korruption vara högt prioriterad.

77. Internationell solidaritet handlar inte bara om bistånd. Lika mycket handlar det om områden som migrations-, handels- och miljöpolitik. Därför ska dessa politikområden samordnas och liberaliseras för att bekämpa fattigdom i världen.
78. Sverige ska aktivt delta i det multilaterala biståndet genom FN:s olika organ, EU och andra internationella sammanslutningar.
79. Många fattiga länder dignar under skulder som tidigare regimer dragit på sig. Det hämmar ekonomisk utveckling och global frihandel. Skuldavskrivningar ska kunna ske, men med krav på demokratiska och ekonomiska reformer. När en odemokratisk regim i ett land faller och ersätts av ett demokratiskt styre ska de utländska skulder som den gamla regimen ådragit sig avskrivas.
80. Barnarbete och avsaknad av fria fackföreningar är exempel på problem i många fattiga länder. Marknad, kapitalism och frihet är det effektivaste sättet att komma ur fattigdom och arbetstvång. Men marknaden är inte statisk, utan blir vad vi individer gör den till, och vi har en moralisk skyldighet att se de olika konsekvenserna av våra konsumtionsmönster.

Fri handel

81. Enskilda individers frihet är en förutsättning för social, politisk och ekonomisk utveckling i alla länder. Marknadsekonomi är det ekonomiska system som ger de bästa förutsättningarna för en snabb resurstillväxt och därmed också social, ekonomisk och miljömässig utveckling. Sverige och EU ska aktivt stödja de länder som behöver hjälp med att bygga upp fungerande marknader.
82. Frihandel genererar välstånd och målet ska vara fri världshandel. Sverige och EU bör avskaffa handelshinder oavsett vad andra länder gör. I globala handelsorganisationer ska Sverige och EU verka för frihandel.
83. Världshandelsorganisationen (WTO) har en viktig roll i att skapa internationella regelverk för handel. Förhandlingsprocedurerna måste förändras och bli mer öppna för insyn. Därtill måste fattiga länder ges förutsättningar att delta i förhandlingar på lika villkor som andra länder.

Fri invandring

84. Rätten att bosätta sig var man vill, fri in- och utvandring, är en självklarhet. Ett första steg är att underlätta arbetskraftsinvandring. Visumtvånget för utländska medborgare ska avskaffas och utvisningsärenden avgöras i domstol. I väntan på total viseringsfrihet ska flyktingar kunna ansöka om asylvisum för inresa i EU. Pass ska då inte krävas. Sverige ska verka för att på sikt uppnå fri invandring till EU.

85. Fler människor ska tillerkännas flyktingstatus i Sverige, och i de fall då det anländer stora flyktingströmmar från kris- och katastrofområden ska spetskompetens finnas tillgänglig.
86. Att hjälpa flyktingar att ta sig till EU, vilket brukar kallas människosmuggling, ska inte vara förbjudet. Likaså ska transportörsansvaret avskaffas.
87. Flyktingstatus ska vara den naturliga statusen för en bifallen asylansökan. Sverige ska också ge uppehållstillstånd på humanitära grunder. Upphållstillstånd som flykting ska automatiskt beviljas efter sex månaders väntan. Grundregeln ska vara permanent uppehållstillstånd.
88. Flyktingar som befinner sig i Sverige är en del av samhället. Rätt till vård och samhällsservice ska vara likvärdig med svenska medborgares och rätten att arbeta ska inte begränsas av tillstånd. Den som beviljats uppehållstillstånd i ett EU-land ska kunna öppna bankkonto i annat EU-land på samma villkor som det EU-landets medborgare. Gömda flyktingbarn ska omfattas av den svenska skolplikten.
89. Svenskt asylmottagande måste förbättras. Den asylsökande ska omedelbart och hela tiden hon befinner sig i Sverige vara delaktig i integrationsprocesser. Rättssäkerheten i domstolsförfarandet för asylärenden får inte äventyras av missriktad rationaliseringsiver. Den asylsökandes ombud ska utses av migrationsdomstolen. Asylbeslut ska ges skriftligt på den asylsökandes språk. Även personer som sökt asyl och hanteras som säkerhetsärenden ska prövas i ordinarie domstol, inte av regeringen. Asylskälen får aldrig underordnas.

Fred och säkerhet

90. Ett militärt försvar är en naturlig följd av varje stats rätt att försvara sig själv mot hot. För liberaler måste våldsanvändning dock ses som en sista utväg. Ett militärt försvar är en försäkning i de situationer då fredliga insatser inte räcker till.
91. Det är angeläget att försvars- och säkerhetspolitiken avnationaliseras och istället byggs på samarbete. Sverige bör därför söka medlemskap i NATO. Uppbyggandet av ett säkerhetspolitiskt samarbete är en viktig uppgift för EU. En gemensam säkerhetsordning och inrättandet av en gemensam fredsstyrka förbättrar utsikterna för fred och trygghet i hela Europa. Detta samarbete ska ses som ett komplement, inte som en konkurrent till NATO.
92. Sverige behöver ett modernt, allsidigt och starkt försvar. Försvaret ska kunna värna Sveriges territorium från angrepp tills hjälp från andra länder anländer. Det ska kunna bistå andra länder i vårt närområde samt delta i fredsoperationer i andra delar av världen. Försvarets resurser ska i högre utsträckning läggas på förbandsverksamhet och insatser.
93. Industripolitiska avvägningar ska inte få avgöra försvarsmaktens köp av utrustning.

94. Sveriges väpnade styrkor ska bygga på frivillighet och bestå av yrkesmilitärer och frivilliga.
95. Ett liberalt säkerhetspolitiskt tänkande stannar inte vid Sveriges gränser. Rätt till demokrati och respekt för mänskliga rättigheter måste gälla i alla samhällen och för samtliga individer. Utrikes-, handels-, bistånds- och försvarspolitiken är instrument för att uppnå dessa syften.
96. Global nedrustning främjar stabilitet och en fredlig utveckling. De frigjorda resurserna kommer till fredlig användning, vilket framför allt är viktigt för högt militariserade stater i tredje världen. Sverige ska aktivt verka för global nedrustning. Så länge det finns aggressiva diktaturer i världen kan det ändå vara ett nödvändigt ont att några ledande demokratier innehar kärnvapen. Kemiska och biologiska vapen ska förbjudas. Ytterligare spridning av massförstörelsevapen måste förhindras.
97. Vissa diktaturer bekämpas bäst genom bojkott och andra former av ekonomiska sanktioner. För att en bojkott ska genomföras bör den gynna en övergång till demokrati, ha förutsättning att bli internationell och antingen stödjas av en inhemsk opposition eller riktas mot en militärt aggressiv stat. Ekonomiska sanktioner drabbar i regel civilbefolkningen istället för de styrande, varför riktade sanktioner är att föredra. Riktade sanktioner såsom frysta konton, reseförbud och diplomatisk isolering verkar direkt mot de styrande.
98. Det är världssamfundets skyldighet att skydda civilbefolkningen från folkmord, krigsbrott, etniskrensning och brott mot mänskligheten. Militära interventioner av demokratiska stater eller sanktioner av det internationella samfundet är legitima om de syftar till att stoppa dessa brott. I demokratiska länder saknar våldet som politiskt medel varje berättigande. Terror mot civilbefolkning kan inte accepteras i någon situation.
99. Sverige och EU ska bara exportera krigsmateriel till demokratiska stater. Av dessa stater krävs att de respekterar mänskliga rättigheter och att de förbinder sig att inte exportera krigsmateriel vidare till tredje land. Kontrollen av krigsmaterielexporten ska förbättras. Sverige ska aktivt verka för att EU fastställer ett gemensamt regelverk för vapenexport.

Ekonomi

Marknadsekonomi är det enda ekonomiska system som kan kombineras med liberalismen. Marknadsekonomi ger enskilda människor störst frihet. Det är genom fria val på en marknad som de bästa besluten fattas om vad som ska produceras. Statens roll är att ge ett stabilt och förutsägbart ramverk och goda förutsättningar för individen att verka.

Företagande

100. Den fria företagsamheten är den långsiktiga grunden för att det finns jobb att gå till och välstånd att njuta och fördela. För ett bra klimat för företag och entreprenörer krävs bl.a. välutbildad arbetskraft, väl avvägda skatter och satsningar på forskning.
101. Näringspolitiken ska främst arbeta med enkla och förutsägbara lagar och regler. Stöd till enskilda företag eller branscher riskerar att snedvrider konkurrensen. Offentliga affärsinvesteringar ska undvikas eftersom medborgarnas pengar inte ska behandlas som riskkapital.
102. Kravet på mer än en arbetsgivare för f-skattsedel ska avskaffas. Alla som vill ska kunna utföra sin anställning som näringsverksamhet.

Kapital och ägande

103. Monopol missgynnar konsumenterna och leder till stagnation. Detta ska bekämpas genom en hård konkurrenslagstiftning, och genom att annan lagstiftning granskas så att onödiga konkurrenshinder kan rivas.
104. Sjätte AP-fonden är en obehaglig kvarleva från löntagarfonderna, som har misslyckats med sina mål och förstört fungerande marknader. Sjätte AP-fonden ska därför avvecklas.
105. Upphovsrätten möjliggör effektivare informationsspridning. Rätt utformad kan den stimulera fritt idéutbyte, innovation och ett rikt kulturliv. Dagens lag måste dock anpassas till den tekniska situationen. Uppsåtlig förmedling av upphovsrättsskyddat material mot upphovsmannens vilja måste kunna beivras och berättiga till skadestånd. Enskild privat spridning av material bör inte resultera i påföljd.
106. Dagens långa tid för upphovsrättsskydd är orimlig och gynnar heller inte kulturellt skapande. Idag finns verk som på grund av upphovsrättsskydd inte kan användas, trots att upphovsmannen inte har för avsikt att utnyttja skyddet (så kallade övergivna verk). Kommersiell upphovsrätt ska gälla i tioårsperioder, från och med dokumenterbart upphovsdatum, dock som längst 40 år efter upphovsmannens död. För att med säkerhet dokumentera detta datum ska det finnas möjlighet till registrering vid offentlig myndighet. Sådan registrering ska även krävas för skydd i över tio år.

107. Patentsystemet måste förändras för att passa moderna teknik, vad gäller såväl verkshöjd, beskrivningens utformning som giltighetstid.
108. Genteknisk forskning är ett medel för att skapa bättre förutsättningar för människan. Patent avseende genrelaterade uppfinningar ska vara tillåtna, men företag ska inte kunna få patenträtt på redan befintliga organismer, så kallad biopiracy.
109. Kassettagiften bör avskaffas då den är godtycklig och inte löser någon av sina uppsatta målsättningar.
110. Myndiga bröstarvingars rätt till laglott ska avskaffas, och vid arvsskifte i övrigt ska testamente gälla fullt ut.
111. Bankernas kapitaltäckningskrav bör utökas, för att öka stabiliteten i det finansiella systemet. Den statliga insättningsgarantin uppmanar till oansvarigt risktagande från bankerna, och ska således avskaffas. Vidare bör staten vara ytterst restriktiv med nödlån och lånegarantier till privata företag. Detta ska vara förbehållet endast ett fåtal systemkritiska institutioner.
112. För att öka förutsägbarheten och stabiliteten i ekonomin bör penningpolitiken skötas av en oberoende riksbank med huvudmål att upprätthålla en långsiktigt stabil inflationstakt.

Arbete

113. Flexibiliteten på den svenska arbetsmarknaden måste öka. Flexibel trygghet skapas genom att ha ett skydd kopplat till personen snarare än anställningen. Därför ska LAS reformeras och turordningsreglerna tas bort. Vi förespråkar ett system där det är lätt att anställa och säga upp samtidigt som ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen är höga men snabbt avtagande, så kallad flexicurity. Lagen om anställningsskydd ska gälla, oavsett ålder.
114. Förutsättningar för jobb skapas bäst genom generella åtgärder. Generella åtgärder har jämfört med riktade åtgärder två viktiga fördelar, dels att de leder till system som är enkla och transparenta och dels att de inte riskerar att få snedvridande, negativa effekter.
115. Lärlingsanställningar är en positiv anställningsform som ger ungdomar en chans att lära sig ett yrke och lättare komma in på arbetsmarknaden. De ska därför uppmuntras.
116. Organisationer ska inte ges förhandlingsmonopol i lag och ska aldrig kunna bestämma över icke-medlemmar eller skriva avtal som är bindande för dem.
117. Staten ska inte vara en del av lönebildningen. Den bör förhandlas fram av arbetsmarknadens parter och svenska kollektivavtal ska gälla. EU:s

utstationeringsdirektiv tillåter dock att man vid ett tillfälligt arbete i annat EU-land ska kunna följa hemlandets avtal. Direktivet är bra, och lagen Lex Britannia, som hindrar detta, bör därför avskaffas. Individuell lönesättning är en viktig del av skapandet av en arbetsmarknad där den enskildes makt ökar och står inte i motsats till kollektivavtal.

118. För att utjämna styrkebalansen mellan arbetsmarknadens parter ska stridsåtgärderna vara proportionella i förhållande till det syfte och resultat åtgärden är ägnad att uppnå. Det fackliga vetot mot entreprenader ska avskaffas. Fredsplikten vid tecknat kollektivavtal är inte säkerställd genom den fackliga möjligheten till sympatiåtgärder. Detta leder till att oskyldiga företagare drabbas vid konflikter de ofta inte kan påverka. Rätten till sympatiåtgärder bör därför avskaffas.
119. Anställningar i den offentliga sektorn är idag en kvinnofälla. För att få en bättre fungerande lönebildning och på sikt högre löner ska uteblivna löneutbetalningar under strejk gentemot offentliga arbetsgivare fonderas och skiftas ut till medborgarna som ersättning för utebliven offentlig service.
120. Ett jämställt arbetsliv är nyckeln till ett jämställt samhälle. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att välja yrke, utbildning och arbetsplats. Många kvinnodominerande yrken finns inom offentlig sektor. För att motverka löneskillnader bör offentlig sektor utsättas för konkurrens.
121. Den ekonomiska risken för arbetsgivare som lönediskriminerar anställda ska öka genom att höja ersättningarna till de drabbade.
122. Vårdnadsbidraget bör avskaffas.

Skatter

123. Skatternas huvudsakliga syfte är att ge resurser för att bekosta offentliga åtaganden. Samtidigt är det viktigt att skattesystemet är utformat så att det gynnar en effektiv resursanvändning, uppmuntrar till arbete, sparande och företagande. Det ger goda förutsättningar för en långsiktig hög tillväxt. Det överordnade målet för skattepolitiken ska vara att ge individen så stor makt över sitt liv som möjligt.
124. Tillgången till kapital spelar en viktig roll för möjligheterna att starta och utveckla företag. Skattereglerna ska därför vara utformade så att det blir lättare att bygga upp kapital och investera.
125. Bolagsskattens nivå är en viktig faktor vid företags lokaliseringsbeslut. Sverige ska därför ha en konkurrenskraftig bolagsskatt som lockar företag att

etablera sig i Sverige.

126. Källskatten, det vill säga att skatten betalas av arbetsgivaren innan medborgaren fått se sina pengar, är den enskilt viktigaste faktorn till att Sveriges skattetryck tillåtit stiga så högt. Ett system där personer själva på ett eller annat sätt betalar sin skatt skulle både öka medvetandet kring hur hög skatten är och tvinga staten att motivera nya skatter på ett mer utförligt sätt. Källskatten bör därför avskaffas.
127. Dagens arbetsgivaravgift är till stor del ren skatt, utan samband med vad den som betalar får ut. Arbetsgivaravgift ska redovisas tydligt på lönebeskedet, och enbart tas ut på den ersättningsgrundande delen av lönen.
128. Statskassans inkomster ska utgöras av inkomst-, konsumtions- och punktskatter. Skatt ska endast tas ut på ekonomiska transaktioner. Punktskatter på en del produkter som till exempel alkohol, tobak och bensin behövs för att internalisera externa effekter.
129. Av pedagogiska och demokratiska skäl måste skillnaden mellan skatter och avgifter tydliggöras. Avgifter erläggs för direkt motprestation och skatter för allt annat.
130. Det är viktigt att rättssäkerheten för den enskilde upprätthålls inom beskattningen. Lagen om skatteflykt och möjligheten till tredjemansrevisioner ska därför avskaffas.
131. Progressiv skatt med konstant marginaleffekt, så kallad platt skatt, bör på sikt införas. Detta innebär att samma skattesats gäller för alla inkomster över grundavdraget. Detta innebär också att försörjningsstödet trappas ned successivt i takt med att lönen ökas. Realistiska första steg på vägen till platt skatt är ett avskaffande av värnsskatten, samt en sänkning av nivån på den statliga inkomstskatten.
132. Beskattningen av kapitalinkomster bör bli mer enhetlig, och de otaliga undantagen och särreglerna ska tas bort. Samtidigt bör den generella skattenivån sänkas till en konkurrenskraftig nivå, för att attrahera investerare och premiera privat sparande. Vidare ska ränteavdraget sänkas och på sikt avskaffas.
133. En låg och för den enskilde förutsägbar fastighetsskatt bör införas. Att beskatta stabila skattebaser med små snedvridningseffekter gör att skatterna generellt kan hållas låga.
134. Skattesystemet ska vara utformat på ett enkelt sätt så att de ekonomiska konsekvenserna blir förutsägbara för skattebetalarna. De otaliga avdragsrätterna bör därför avskaffas och kompenseras med sänkt skatt på arbete generellt. I den mån rätt till avdrag ska finnas så ska den vara könsneutral i såväl konstruktion som utfall, vilket den inte är idag.
135. När en vara eller tjänst momsbeläggs, ska momssatsen vara densamma

oberoende av vilket slags vara eller tjänst det är som beskattas. Situationen med skilda momssatser uppmuntrar till lobbying, och skapar absurda gränsdragningsfrågor.

136. Kommunalskattesatsen ska tillåtas variera med inkomst. Att öppna möjligheten för främst progressiv skatt utvecklar det kommunala självstyret.
137. Det kommunala balanskravet ska reformeras. Kommuner med god ekonomisk hushållning ska tillåtas gå med tillfälliga underskott.
138. Självkostnadsprincipen bör skärpas för att kommuner inte ska frångå den med hjälp av kommunala bolagskoncerner.
139. Det kommunala självstyret ska värnas och vidareutvecklas. Kommuner ska få välja olika vägar in i framtiden och tillåtas ta hänsyn till den lokala politiska folkviljan i högre grad än idag.

Infrastruktur

140. Den infrastruktur som tillhandahålls av det offentliga måste alltid vara modern och undvika fastlåsnings i gamla lösningar. Man måste se till hur största nytta kan erbjudas mest effektivt. Därför bör även nya lösningar inom exempelvis trafikområdet prövas. Specifikt bör staten aktivt bidra till finansiering och projektering av ett nät för spårtaxi av tillräcklig storlek för att de faktiska effekterna på resandet ska kunna bedömas.
141. Viktig infrastruktur, såsom elnät, vägar och järnvägar, ska garanteras av det offentliga och via icke vinstdrivande myndigheter tillhandahållas marknadsaktörer. Det ska dock vara möjligt även för privata aktörer att tillhandahålla infrastruktur.
142. För att lösa trängsel och lokala miljö- och hälsoproblem ska regioner och kommuner kunna införa trängselavgifter för vägtransporter. Trängselavgifter innebär att man betalar för utnyttjandet av den begränsade resursen vägutrymme. Det är bra och trängselavgifter är därför en bra lösning i alla orter med mycket trafik.

Avregleringar

143. Staten ska inte äga några företag då det är olämpligt att den som bestämmer reglerna på marknaden deltar på densamma. Offentlig verksamhet ska ske i myndighetsform eller inte alls. Statligt och kommunalt ägda bolag innebär att politiska och ekonomiska intressen blandas samman. Statliga och kommunala företag med syfte att bedriva kontinuerlig affärsverksamhet ska därför inte finnas, de ska säljas.
144. Public service-medier ska inte tillhandahålla program som lika gärna kan sändas i privata kanaler. Sveriges Television och Sveriges Radio ska sända

allmän information, nyheter, regionala program och program som fördjupar och stimulerar det offentliga samtalet, i den mån sådana program inte tillhandahålls på privat väg. Licensavgiften ska avskaffas och ersättas med skattefinansiering. Presstödet ska avskaffas.

145. Staten ska avveckla alla sina band till Svenska filminstitutet.
146. Den statliga arbetsförmedlingen ska helt och hållet avvecklas. De av myndighetens uppgifter som är verkligt effektiva kommer i stället att skötas på ett ännu effektivare sätt av andra aktörer såsom alternativa förmedlingar och bemanningsföretag. Deras verksamhet är nämligen beroende av att de lyckas få ut människor i arbete.
147. Bruksvärdessystemet för hyresrätter har planekonomins alla kännetecken; det är dyrt, ineffektivt, orättvist och korrupt. Människors önskemål ska styra produktion och hyressättning av bostäder. För detta krävs en fri hyresmarknad, en effektiv handläggning av plan- och bygglovsärenden i kommunerna och en förändrad process för överklaganden så att stora byggprojekt kan få spaden i jorden lättare.
148. De allmännyttiga bostadsbolagen ska avvecklas och fastighetsbeståndet säljas i den takt som marknaden medger. De boende ska ha förköpsrätt. Detta är framför allt viktigt i bostadsområden med en stor andel hyresrätter. Ett sätt att minska segregationen är att undvika ensidig sammansättning när man bygger nya och förtätar i gamla bostadsområden. För detta krävs en fri hyresmarknad. Det är emellertid viktigt att hyresgästernas besittningsskydd respekteras.
149. Vi behöver mer byggande i Sverige, därför ska det bli enklare att exploatera mark som man redan äger. Mindre hänsyn till subjektiva värden som utseende, karaktär och landskapsbild ska tas när kommun ger bygglov.
150. K-märkningar ska delas ut oerhört restriktivt och inte efter en liten elits tycke, då de ofta uppfattas som både märkliga och felaktiga samt står i vägen för modernisering och förädling av privat egendom.
151. Det nuvarande svenska spelmonopolet ska avskaffas. Spelmissbruk är ett allvarligt problem som hanteras bäst genom ökad information och mer resurser till missbruksvård. Inskränkningar av spelmarknaden ska syfta till att minska problemspelet, inte till att gynna särintressen.
152. Det svenska exportstödet ska avvecklas. Exportkreditnämnden, Svensk exportkredit och den nyinrättade statliga myndigheten för försvarsmaterielexport ska läggas ned.
153. Statsmakten ska inte äga, driva eller besluta om enskilda anläggningar för produktion av energi. Staten ska formulera krav på säkerhets- och miljöområdet som producenterna måste uppfylla.

154. I samarbeten mellan det offentliga och privata företag av så kallat OPS-slag (Offentligt-Privat Samarbete) riskerar intressen ofta att sammanblandas. Dessa bör därför användas sparsamt, och privata respektive offentliga aktörers rollers tydligt regleras i avtal då möjligt.
155. Sveriges kommuner ska inte ha rätt att lägga sig i hur länge krogarna får servera alkohol, det ska regleras på den fria marknaden.
156. Den utmaningsrätt som finns i vissa kommuner är positiv, då den kan spara skattebetalarna pengar och skapa värdefull konkurrens om tidigare offentliga uppdrag, och ska därför gälla på statlig nivå.
157. Offentliga myndigheter och enheter bör sträva efter att upphandla varor och tjänster i mindre enheter. Dagens regelverk kring upphandling bör förenklas för att minska transaktionskostnaderna för anbudsgivarna.

Välfärd

Den liberala välfärdspolitikens syfte är dels att omfördela resurser över livet, så att alla betalar skatt under de yrkesverksamma åren för att i gengäld komma i åtnjutande av stöd i livets början och slut, dels att omfördela resurser till behövande exempelvis under perioder av arbetslöshet eller sjukdom.

Liberal välfärd

158. Välfärdstjänster såsom sjukvård, tandvård, utbildning och omsorg ska finansieras gemensamt via skattsedeln.
159. Det är viktigt att inte blanda samman tjänsters finansiering och deras utförande. Det offentliga bör endast undantagsvis stå som huvudman för skolor, sjukhus, äldreboenden och liknande. Istället bör välfärdproducerande inrättningar i möjligaste mån drivas i privat regi, exempelvis som kooperativ, aktiebolag eller stiftelser.
160. Ett system med en uppsjö av utförare och valmöjligheter kommer att ställa högre krav på medborgarna, och det är viktigt att hjälp och stöd ges till den som behöver, så att valfriheten blir en realitet för alla och inte endast en papperskonstruktion.
161. Socialförsäkringarna ska vara självfinansierande och inte gå med vinst. De obligatoriska socialförsäkringarnas uppgift är att sprida risker jämnt över hela befolkningen som annars skulle ha varit orättvist fördelade. Det är naturligt att ersättningsnivåerna i dessa försäkringar har ett tak.
162. I sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen är det nödvändigt med en bortre parentes. En period med hög ersättningsnivå ska följas av en förutsägbar nedtrappning till en miniminivå. Det är orimligt att en person i oändlighet ska få ersättning kopplad till lön för ett arbete som inte har utförts på åratal. I de fall en omskolning till ett annat yrke är nödvändigt bör detta stöttas av det offentliga.
163. Dagens socialbidrag bör i någon form kvarstå som ett yttersta skyddsnet, men på arbetsföra ska krav på motprestation ställas. Det är viktigt att det inte handlar om heltidsjobb för socialbidragets huvudsakliga uppgift får aldrig bli att förse stat och kommun med billig arbetskraft.
164. Föräldraförsäkringen bör som idag vara individuell, där varje vårdnadshavare får egna dagar med barnet att förfoga över. Däremot bör föräldraförsäkringen inte bli den enda försörjningen för någon enskild under lång tid. För att ta bort dagens incitament att överföra hela uttaget på en person bör ersättningen trappas ned kraftigt om en majoritet av en persons inkomster under en tolv månadersperiod kommer från försäkringen. På så sätt gynnas en kontinuerlig kontakt med arbetslivet och ett jämnt uttag inom kärnfamiljer.

Dessutom bör rätten att överlåta uttaget utökas till andra personer än vårdnadshavarna.

165. Arbetsgivaravgiften för vikarier till föräldralediga ska sänkas. Genom att minska kostnaden att ha anställda föräldralediga minskas den strukturella diskrimineringen av kvinnor.
166. Sexuellt agerande ska inte avgöra huruvida en person är lämplig som blodgivare eller inte. Karensmånader i stället för total uteslutning bör därför vara den avgörande faktorn för personer som har sexuellt umgänge med någon som har ett riskbeteende.
167. Nationella pengssystem kan garantera medborgarna valfrihet och dessutom främja hälsosam konkurrens mellan olika välfärdsproducenter, något som dagens samhälle inte är i närheten av.
168. Regelverket kring det kommunala utjämningsystemet bör förtydligas och högre krav ställas på mottagande kommuner. Bidrag inom systemet ska endast gå till att finansiera den kommunala kärnverksamheten, som infrastruktur, skola och omsorg.
169. Målet för alkoholpolitiken ska vara att minska missbruket och skador för tredje part. Punktskatterna på olika alkoholdrycker finns till för att motverka sådana skador och ska sättas därefter Även tillgången på alkohol från olika privata försäljare bör vara hårt reglerad, genom ett licenssystem eller andra typer av speciella tillstånd. Även vård i form av avvänjningskliniker och andra former av stödåtgärder bör finnas tillgängliga. Åldersgränsen för alkoholinköp ska vara 18 år.
170. Det svenska pensionssystemet är finansiellt robust och garanterar alla ett värdigt liv som pensionärer. Utöver den statligt garanterade nivån ska det stå individen fritt att spara till sin pension. Avdraget för privat pensionssparande ska avskaffas. En del av tjänstepensionen ska få investeras utanför PPM-systemet.

Vård och omsorg

171. Dagens offentliga sjukvård kännetecknas av köer och kvoter, och har planekonomiska förtecken. Genom att effektivisera landstingen och öppna upp för valfrihet inom vården kan köerna minska kraftigt. Att förändra balansen mellan det offentliga åtagandet och det privata ansvaret kan också vara nödvändigt i takt med att befolkningen blir äldre och efterfrågar mer vårdtjänster.
172. Det är viktigt att vårdgarantin omfattar även psykiska sjukdomar och att köerna kortas så att inga ska skickas hem utan att ha fått hjälp av kompetent vårdpersonal. För att korta köerna är det viktigt att fler vårdgivare engageras. Informationen om somatiska och psykiska sjukdomar i skolan ska likställas.

173. Ungdomsmottagningar fyller en viktig funktion för ungdomars hälsa. Alla ungdomar ska vara välkomna till mottagningar, därför ska en tolk finnas vid behov. Ungdomsmottagningarna ska även knytas till landstingen och verksamheten ska kunna läggas ut på entreprenad.
174. Det är en fantastisk möjlighet att människan lever allt längre. Dagens omsorgspolitik har dock fastnat i gamla spår. Omsorgen måste handla om att hålla gamla människor friska och aktiva längre. Bortsett från krav på privata alternativ och valmöjligheter måste vi fokusera på att forska runt åldrandet och möjligheterna till att arbeta förebyggande.
175. Funktionshinder blir ett problem när omgivningen inte är utformad efter vissa människors fysiska och psykiska förutsättningar. Funktionshindrade har rätt till personlig assistans från en person man själv valt, efter bedömt behov.
176. För de som inte kan nyttja den ordinarie kollektivtrafiken ska färdtjänst för resor både lokalt och inom riket finnas som alternativ.
177. Missbruk grundläggs ofta i unga år och ska förebyggas med upplysning. Informationskampanjer ska hjälpa framförallt föräldrar att hantera sina roller som goda förebilder.
178. Missbrukare ska i avvänjningssyfte kunna erbjudas ersättningsmedel. I vissa fall kan det också vara möjligt att ge missbrukare den narkotika som de är beroende av för att rädda liv. Sprututbytesprogram ska tillåtas.
179. Alkoholism är ett av våra största samhällsproblem. Förutom ett ökat antal vårdplatser ska det som sista utväg finnas möjlighet att tvångsvårda grava alkoholister utan sjukdomsinsikt som därför vägrar behandling. Samma princip ska gälla för gravt narkotikamissbruk utan sjukdomsinsikt. Varje person som tvångsvårdas ska ha rätt till en utomstående stödperson och en oberoende läkare ska kunna kallas in för utlåtande.
180. Missbruk av narkotika, alkohol och tobak är samhällsproblem, ingen människa gör det aktiva valet att bli missbrukare. Försäljning av all narkotika förutom cannabis, för ickemedicinskt bruk ska vara förbjudet. Domstolar ska kunna döma till vård vid missbruk, men ingen som brukar eller missbrukar narkotika ska kunna straffas.
181. Cannabis verksamma substans är ett mycket effektivt smärtstillande preparat – med mycket få bieffekter i jämförelse med andra likvärdiga smärtstillande läkemedel, till exempel morfin. Cannabis bör därför legaliseras för medicinskt bruk.
182. Vid legalisering av lättare droger ska de punktbeskattas, precis som alkohol och tobak.
183. Förbudet mot eutanasi (aktiv dödshjälp) inskränker människors självbestämmande. Eutanasi bör vara tillåtet under kontrollerade former.

184. En hårt reglerad handel med organ bör införas för att motverka organbristen. Organ bör kunna köpas från levande människor där det är möjligt. Alla har rätt att tacka nej till att få sina organ använda efter döden. Vid 18 års ålder ska varje medborgare eller person med permanent uppehållstillstånd tillfrågas om inträde i donationsregistret.
185. Dagens smittskyddslagstiftning är kontraproduktiv för att stoppa spridningen av HIV och leder till stigmatisering av HIV-positiva. Informationsplikten och tvångsåtgärderna i dagens lagstiftning bör därför avskaffas och det statliga preventionarbetet bör i större utsträckning involvera HIV-positiva för att bli mer effektivt.
186. Barn som har separerade föräldrar ska ha rätt till två eller fler folkbokföringsadresser.
187. Det ska vara möjligt att betala för tilläggstjänster när man är brukare i offentlig sektor, på samma sätt som andra individer kan välja att lägga pengar på olika servicetjänster. Vad som ingår i det offentliga åtagandet måste alltid vara tydligt. En ökad marknadsstyrning kan också göra det lättare att höja kvaliteten genom att tydliggöra vilka behov och brister som finns.

Kriminalpolitik

188. Den liberala kriminalpolitiken vilar på en human grundsyn och vänder sig emot doktrinen om generellt hårdare straff som metod för att öka tryggheten i samhället. Straffets funktion är att visa på konsekvensen av en brottslig gärning och samhällets ogillande av denna. Ett fängelsestraff syftar till att återanpassa den dömda till ett liv utan kriminalitet samt att hålla farliga individer avskilda från samhället.
189. Alla påföljder bör anpassas till individens förutsättningar och syfta till att utveckla dennes självkänsla och positiva färdigheter, exempelvis genom att erbjuda skolundervisning eller konstruktiva arbetsuppgifter.
190. Livstidsstraffet är rättsosäkert genom att ingen förutsägbarhet råder om dess strafflängd. Livstidsstraffet bör därför ersättas med tidsbestämda straff. De som redan har tilldömts ett livstidsstraff ska få en omprövning av sitt tilldömda straff.
191. Staten ska genom kriminalvården behålla kontakten med förbrytare som har släppts från en anstalt. Syftet är att tillförsäkra varje individ stöd och uppbackning så att man klarar sig igenom tiden efter ett fängelsestraff.
192. Staten ska införa ett särskilt arbetsmarknadsprogram för före detta interner för att underlätta vägen till en reguljär anställning.
193. Prostitution innebär att köpa och sälja sexuella tjänster: Detta är, under rätt förutsättningar, i sig inget negativt. Det finns dock många problem som måste hanteras. Det är ett faktum att många sexsäljare befinner sig i en situation där de inte kan sägas ha något val, till exempel genom ett allvarligt

narkotikamissbruk eller genom utsatthet i form av att vara papperslös invandrare. En legalisering av prostitution måste därför, för att vara aktuell, förbättra situationen för dessa personer, samtidigt som den underlättar uppsökande verksamhet för att motverka trafficking, ger bättre förutsättningar för hälsokontroller och öppnar upp för fackföreningar och statlig insyn i verksamheten.

194. Våld mellan människor som lever i en relation är ett stort samhällsproblem. Våldet sker ofta under lång tid och kan även drabba barn. Våld förekommer i alla former av relationer, men vanligast är mäns våld mot kvinnor. En av statens viktigaste uppgifter är att värna människors säkerhet: därför ska varje kommun, i samverkan eller i egen regi, ha en jour med skyddat boende för de som behöver den hjälpen. Lagstiftningen om besöksförbud måste skärpas. Utsatta ska ha lättare att kunna få skyddad identitet. Samkönat partnervåld måste också uppmärksammas. Staten kan idag inte garantera säkerheten för personer utsatta för relationsvåld trots utfärdandet av besöksförbud. Fotbojor ska därför utdömas till förövare av relationsvåld som fått besöksförbud.
195. Trafficking är ett modernt slaveri som måste lösas med mer samarbete över gränserna, till exempel genom ett starkare polissamarbete inom EU. Personer som förts till Sverige i syfte att utnyttjas ska få hjälp och permanent uppehållstillstånd. Personer som observerar trafficking bör ha anmälningsplikt. Detta bör kombineras med en möjlighet att anmäla brotten anonymt.
196. Det är en självklarhet att det ska finnas ett samtycke mellan alla parter vid sexuellt umgänge. Att ha sex med någon som inte gett sitt medgivande ska därför vara olagligt. På samma sätt som det borde vara brottsligt att ha sex med en person utan samtycke ska det även vara brottsligt att ha sex med någon där gärningsmannen borde ha förstått att målsägande inte var med på det sexuella umgänget.
197. Barns medverkan i barnpornografimaterial innebär alltid ett utnyttjande. Därför ska tillverkning, distribution och innehav av autentisk barnpornografi vara förbjudet.
198. För att förebygga ungdomsbrottsligheten och öka barnets livschanser måste skola, familj, socialtjänst och polis agera tidigare, kraftfullare och mer samordnat. Handläggandet av ärenden som rör ungdomsbrottslighet ha förtur inom rättsväsendet.
199. Den som har utsatts för ett allvarligt brott ska erbjudas en särskilt utbildad brottsofferstödare genom hela rättsprocessen.

Integration

200. För att uppmuntra rörlighet behöver vi en fungerande integration, utan kommer ingen röra sig till Sverige frivilligt. Det är rimligt att alla migranter

kommer in i integrationsprocessen direkt och att denna process inte avbryts. Även före uppehållstillståndet är utfärdat ska samtliga få söka jobb, påbörja önskad språkundervisning och ha rätt till hälsokontroller och sjukvård. Det ska bli enklare att få stanna pga arbete i Sverige – däremot ska asylskälen alltid utredas oavsett byte av spår i uppehållstillståndsprocessen för att inte förminska asylsökandes skydd.

201. Beslut om uppehållstillstånd för asylsökande ska maximalt ta 6 månader, i annat fall utfaller automatiskt permanent uppehållstillstånd.
202. Ett lag-, språk- och regeltest med minimikrav för godkänt bör införas som villkor för att svenskt medborgarskap ska erhållas. För att testet inte ska bli symbolpolitik utan ge faktiska resultat är det viktigt att en statligt finansierad, avgiftsfri, lättillgänglig och behovsanpassad undervisning i språk, lagar och regler erbjuds.
203. Modersmålsundervisning bör uppmuntras. Det ska även vara möjligt för skolor att erbjuda ordinarie ämnesundervisning på elevens modersmål. Alla språkkunskaper ska uppmuntras i en globaliserad värld.
204. Utländska studenter ska erbjudas permanent uppehållstillstånd efter avklarad utbildning. Att ignorera deras kompetens är ett slöseri med både mänskliga och ekonomiska resurser.
205. Vi lever i ett samhälle där människor med en annan etnisk härkomst än den svenska har sämre förutsättningar att få arbete. En delförklaring står att finna i förekomsten av diskriminering. Som ett led i arbetet mot diskriminering bör den offentliga sektorn tillämpa ett system med anonymisering av arbetsansökningar.
206. Staten ska inte syssla med sorteringspolitik. Alla människor ska ha rätt att bosätta sig där de vill. Boendesegregation blir ett problem först då den är ofrivillig.

Utbildning och kultur

I den liberala utbildningspolitiken är skolans huvuduppgift att förmedla kunskap. En utbildningspolitik som sätter kunskap främst är nödvändigt för upprätthållandet av ett öppet och demokratiskt samhälle eftersom ett sådant samhälle är beroende av kunniga människor som ifrågasätter makten, tänker kritiskt och håller den fria debatten levande. Det förutsätter ett utbildningssystem av hög kvalitet. Eftersom kvalitet kommer av konkurrens, syftar en liberal utbildningspolitik även till att öka konkurrensen i utbildningssektorn genom att främja privatdrivna skolor. Av samma anledning syftar en liberal kulturpolitik till att öka konkurrensen i kultursektorn, och förflytta makten över den kulturella verksamheten från staten till en mångfald av aktörer.

Liberal utbildningspolitik

207. Alla elever ska ha rätt att välja i vilken grund- och gymnasieskola de vill gå. Därför krävs en nationell skolpeng. Det ska även finnas möjlighet att ansöka om en global skolpeng. Om en elev vill tillbringa delar av sin utbildning utomlands ska samma principer som för nationell skolpeng tillämpas.
208. Det ska vara skolans skyldighet att se till att alla elever får den hjälp, det stöd och den stimulans de behöver för att kunna tillgodogöra sig och utveckla nya kunskaper och färdigheter på ett fullvärdigt sätt.
209. Konkurrens mellan skolor skapar en bättre standard. Skolor ska i möjligaste mån drivas i privat regi, exempelvis som kooperativ, aktiebolag eller stiftelse. Det offentliga är yttersta garant för tillgången till utbildningsmöjligheter. Skolor ska inte få ta ut avgifter för den ordinarie undervisningen samtidigt som de uppbär offentliga medel.
210. Friskolereformen och det fria skolvalet måste skyddas. Det är föräldrar och elever som ska välja skola, inte politiker. Valfriheten skapar konkurrens som driver på kvaliteten i skolan. Friskolereformen har även lett till att nya perspektiv och arbetssätt kommit in i skolvärlden.
211. Skolan ska vara målstyrd, vilket kräver ett väl fungerande utvärderingssystem. Ett centralt betygssystem ska finnas i ett tidigt skede av elevens skolgång. Betygsskalan ska vara graderad för att tydligt visa elevens kunskapsutveckling. Betyg och omdömen i alla former ska alltid ges individuellt.
212. Rättssäkerheten för alla elever måste stärkas. Betygen kan spela en viktig roll för individens framtidsmöjligheter, därför är det viktigt att det blir rätt. Betygssättning ska betraktas som myndighetsutövning även i friskolor. Grund- och gymnasieskolelever som får betyg ska ha rätt att ompröva dessa om de anser att betyget är felaktigt.
213. Skolor och klasser ska kunna beakta andra faktorer än betyg vid antagning

efter Skolverkets godkännande. Andra antagningsmetoder kan exempelvis vara antagningsprov eller intervjuer.

214. Elevernas kunskapsresultat i såväl grund- som gymnasieskola ska utvärderas genom nationella prov.
215. Elevinflytande stärker elevernas tilltro till demokratin och ökar studiemotivationen. Hur elevernas aktiva inflytande ska utformas bestäms bäst på skolan mellan personal och elever. Rektorn ska vara ansvarig för att den interna demokratin fungerar.
216. Eleverna måste få möjlighet att utvärdera sina lärare och utbildning kontinuerligt. Skolan ska ha skyldighet att följa upp utvärderingen.
217. Mobbning och kränkande behandling är under alla omständigheter oacceptabelt, då det utgör ett allvarligt hot mot den utsattes fri- och rättigheter. Samma arbetsmiljökrav ska gälla i skolan som på andra arbetsplatser. En tydlig handlingsplan mot mobbning ska finnas på varje skola. Rektor och lärare ska ställas till svars om problemen inte uppmärksammas och åtgärdas. En mobbad elev ska aldrig tvingas byta skola.
218. Lärarkyrans status måste höjas med tanke på den avgörande roll som läraren spelar i barns och ungdomars uppväxt. Arbetsmiljön och arbetsvillkoren för lärare måste därför förbättras. Lämplighetstester för lärarutbildningen bör införas.
219. Hög lärartäthet har enbart marginella effekter på undervisningen och bör således inte vara ett mål för utbildningen då det riskerar att leda till fokus på kvantitet istället för på kvalitet.
220. Förbättringarna för eleverna börjar på universiteten. Det är viktigt att de har resurserna och arbetsron att satsa på en god lärarutbildning. Legitimationskrav för lärare riskerar att stänga ute kunniga kandidater och kan därmed hindra elevers lärande.
221. Rektorn har det yttersta pedagogiska, ekonomiska och administrativa ansvaret på sin skola, än mer i ett system med nationell skolpeng. Alternativ till den statliga rektorsutbildningen ska finnas.
222. Rädsla och okunskap ligger ofta bakom intoleransen mot homosexuella, bisexuella och transpersoner. En jämlik sexualundervisning som verkar för att öka förståelsen för olika sexuella läggningar är ett steg i rätt riktning.
223. Främlingsfientlighet bekämpas bäst med information och kunskap. Skolans undervisning är ett medel för detta. Som i alla andra sammanhang som kopplas till skolans värdegrundsarbete måste varje elev få skaffa sig och uttrycka sin egen uppfattning.

224. Inga generella undantag ska göras från den obligatoriska undervisningen, vilket skett i exempelvis idrott och sexualundervisning. Däremot uppmuntras flexibla lösningar.

Förskola och grundskola

225. Grundskolan ska vara kunskapsbaserad och nivåindelad. Elever ska kunna läsa med jämnåriga på en liknande nivå för att alla ska få samma chans att utvecklas. Därför bör de olika skolämnena delas in i olika nivåer, med en hög lägstanivå.
226. Den svenska skolgången är förskjuten till senare åldrar än de flesta jämförbara länder. Detta leder till kortare arbetsliv och sämre välfärd än vad som vore möjligt. Förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan ska därför starta ett år tidigare.
227. Förskolans uppdrag ska vara att lägga grunden för att barnet utvecklar en positiv uppfattning om sig själv som lärande och skapande individ. Den pedagogiska verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan efter deras egna förutsättningar.
228. Förskolan lägger grunden för barns värderingar i tidig ålder och måste därför utvärderas. Vi ska verka för en liberal förskola med jämlikhet som praxis. Därför förespråkar vi att varje förskola ska ha offentliga jämställdhetsplaner.

Gymnasieskolan

229. För att öka möjligheten att påverka sin utbildning bör gymnasieskolan utformas så att eleven i större utsträckning kan välja ambitionsnivå och tempo. Det ska vara **möjligt** att själv komponera sin utbildning i form av fristående kurser. Studievägledningen vara väl förankrad i arbetslivet och gymnasieprogrammen ska vara utformade i enlighet med arbetsmarknadens och de eftergymnasiala utbildningarnas krav.
230. Den svenska gymnasieskolan är en frivillig skolform. Det ska därför inte finnas några obligatoriska kärnämnen i den.
231. Tanken att både praktiska och teoretiska program ska ge högskolebehörighet är en nedvärdering av praktiska kunskaper. Yrkeskunnandet måste få större vikt i de yrkesinriktade programmen, som ska kunna avslutas med en frivillig yrkesexamen. Moderna lärlingsutbildningar ska utformas i samarbete med näringslivet och kunna ge yrkeslegitimation eller gesällbrev.
232. En frivillig teoretisk gymnasieexamen ska inrättas. Internationella studier ska uppmuntras och gymnasiestudier i andra länder kunna tillgodoräknas.
233. Den kommunala vuxenutbildningen fyller en viktig funktion genom att den ger dem som saknar behörighet för högre studier en möjlighet att komma in på

högskolan. Tillträde till komvux ska i första hand ges till dem som av olika skäl inte har fullföljt gymnasiet eller saknar viss behörighet för högre studier och utvecklar en kompetens i samhället som annars skulle gå förlorad. Vuxenutbildningen bör vara tillgänglig för alla från och med det år då de fyller 18.

Högre utbildning och forskning

234. Alla människor ska, oberoende av ekonomiska förutsättningar, ha möjlighet att läsa vid högskolan. Därför ska staten bistå med studielån. Däremot ska studiebidraget avskaffas. Om högskolestudier verkligen är en lyckad investering krävs inga bidrag för att uppmuntra dem. De pengar som sparas in på att avskaffa studiebidraget kan i stället användas för att ge anstånd och i förlängningen avskrivning av studielån för personer bosatta i Sverige med låga inkomster.
235. Universitet och högskolor bör i högre grad erbjuda studenter möjlighet att läsa kurser inom sina studieprogram även på sommaren. Statsbidragen till lärosätena bör premiera detta.
236. Fokus i de statliga utvärderingarna av kvalitet inom högre utbildning ska ligga på utbildningarnas resultat. De utbildningar som har hög kvalitet ska premieras genom ökade anslag, samtidigt som examensrätten för de utbildningar som inte når godtagbar kvalitet ska kunna dras in.
237. Det finns ett överlapp mellan de mer avancerade kurserna i gymnasiet och vissa kurser inom högskolan. Det borde i högre grad vara möjligt att läsa kurser på högskolenivå inom gymnasiet och sedan fullt ut tillgodoräkna dessa.
238. De statliga högskolorna och universiteten bör ombildas till exempelvis stiftelser eller en annan form som ger dem större möjlighet att fungera som självständiga aktörer, snarare än en del av staten.
239. Färre högskolor och universitet skapar utrymme för kvalitetsförbättringar. Antalet statliga högre lärosäten bör därför minskas.
240. Lärosäten som bedriver lärarutbildning ska uppmuntras att skaffa fältskolor, det vill säga skapa täta samarbeten med särskilt utvalda för-, grund-, och gymnasieskolor där lärarutbildning och skolforskning kan bedrivas med hög intensitet och god kvalitet
241. För att främja att alla behandlas som individer och inte som pojkar eller flickor i förskola och skola bör genuspedagogik ingå i utbildningen för lärare, förskollärare och fritidspedagoger, där det kan anses lämpligt och relevant.

242. Högskolor ska vara öppna för alla som klarar uppsatta antagningskrav. Högskolorna ska själva i så stor utsträckning som möjligt få bestämma urvalskriterier och antagningsmetoder. För att motverka taktikläsning i gymnasieskolan ska högskolorna tillåtas ge betyg i ämnen med stor relevans för den sökta utbildningen större vikt än andra. De högskolor som tar emot statsbidrag får inte ta ut avgifter av studenter från EES-området.
243. Den sociala snedrekryteringen till högre studier måste motverkas genom att man redan på grundskolenivå satsar på omfattande information och vägledning. Kvotering till studieplatser är aldrig acceptabelt. Högskolornas huvudmän har också ett ansvar att följa upp trivsel, resultat och avhopp och försöka identifiera bakomliggande orsaker.
244. En statlig myndighet ska bedöma vem som har rätt till studiemedel. Rätten att tillhandahålla statligt garanterade studielån ska konkurrensutsättas. Studielånet ska göras flexiblere än det är idag för att möjliggöra mer individuellt anpassade studielån. Arbete måste alltid löna sig. Därför ska fribeloppet, som idag motverkar detta, kraftigt höjas.
245. Den fria forskningen ska inte styras av politiska modenycker. Grundforskning ska endast bedrivas på de lärosäten som har förutsättningar i form av tillräckligt många forskare för att uppnå en kritisk massa. Tillämpad forskning, specialiserad och gärna i samverkan med näringslivet, bör emellertid också kunna bedrivas vid regionala högskolor.
246. Sambandet mellan forskning, undervisning och det omgivande samhället är viktigt att upprätthålla. Redovisning och diskussion av de senaste forskningsrönen måste vara ett naturligt inslag i grundutbildningen.
247. Framtidens fordon ska inte skada miljön. Detta möjliggörs genom forskning, satsningar på förnyelsebara bränslen samt utveckling av ny och effektivisering av befintlig teknik.
248. Kloning av människor eller mänskligt genetiskt material bör generellt vara tillåtet om det sker med individens vetskap och tillåtelse. Individen är ägare till sitt genetiska material. Varje människa, oavsett hur hon blir till, har rättigheter.

Kultur

249. Eftersom ett av konstens viktigaste uppdrag är att ifrågasätta och flytta gränser kommer de gränser politikerna sätter upp för vad som ska stödjas och inte fångsla konsten så att den tappar sitt egenvärde. Sådan konst kan aldrig på allvar granska makten, normerna och förvandlas därför till ren underhållning eller förströelse. En liberal kulturpolitik måste befria konsten från statlig kontroll.
250. Dagens kulturstöd är orättvist därför att det med nödvändighet stödjer etablerade eller delvis etablerade konstformer och konstnärer. Den konst som visas i finrummen betraktas ofta som förfinad och därmed mest värdefull och

får därför oproportionerligt höga anslag.

251. Finansieringen av kulturen måste radikalt ändras och ska i största möjliga mån fråntas politikernas händer. Bara genom en mängd olika finansiärer kan kulturen leva och verka fritt, och samtidigt nå ut även till de som inte själva har råd att efterfråga den.
252. Tusentals privata stiftelser, företag och föreningar kan ta ansvar för den kulturella verksamheten. Kulturarbetare skulle slippa vara beroende av dagens centraliserade och konjunkturberoende kulturpolitik.
253. Endast för barn och ungdomar kan det vara motiverat med offentligt kulturstöd. Detta bör ske i form av kulturpeng för att öka individens valfrihet och kulturens oberoende.
254. Det offentliga ska inte subventionera vuxna människors idrottande.
255. 51%-regeln, som säger att en idrottsförening inte får ägas till mer än 49% av externa aktörer, ska avskaffas.
256. Ansvar för de statliga museerna ska överföras till universiteten. På så sätt fås en naturlig koppling till forskning och undervisning och incitamenten att vårda samlingarna ökar. Universitetens verksamhet blir samtidigt öppnare mot allmänheten.
257. Museer som inte har en naturlig koppling till den akademiska världen ska frikopplas från statlig inblandning och finansiering. Även i fortsättningen ska staten ta ansvar för kulturhistoriskt viktiga byggnader och egendom.
258. De allmänna biblioteken ska fungera som levande kunskapscentrum. I ett demokratiskt samhälle ska alla ha lika möjligheter att inhämta vetande, varför lån ska vara kostnadsfria och tillgängligheten god.
259. Biblioteken och kulturarvet, såsom museer och offentliga arkiv, bör digitaliseras för att öka tillgängligheten och underlätta forskning.
260. Den offentliga förvaltningen bör i största möjliga mån använda sig av mjukvara med öppen källkod. Konsekvensen av detta är både enorma besparingar på alla nivåer i det offentliga men även främjande av en fri och demokratisk inställning till mjukvara.
261. Kravet på danstillstånd vid offentliga danstillställningar ska avskaffas.

Miljö och jordbruk

Människor är beroende av sin omgivning. Vi behöver mat att äta, vatten att dricka, luft att andas och råvaror att bruka, men också en myllrande biologisk mångfald och en omgivning som kan bidra till vår livskvalitet. Tillväxt och miljöhänsyn kan gå hand i hand och måste göra det när man har ett långsiktigt perspektiv. Miljöhänsyn och en hållbar samhällsutveckling är förutsättningar för människans utveckling och överlevnad.

Liberal miljöpolitik

262. Hot mot miljön uppstår när människan behandlar naturen på ett oansvarigt sätt. Marknadsekonomi i kombination med ekonomiska styrmedel är det effektivaste systemet för resurshantering. En fri, global och universell konkurrens på miljövänliga villkor är en förutsättning för en långsiktig, hållbar tillväxt.
263. Vi måste på global basis kraftigt minska våra utsläpp av föroreningar. Detta bör ske genom teknisk utveckling vilket får människan att använda tillgångar effektivare, ökar den materiella standarden samt främjar ett miljövänligt tänkande.
264. Även om marknadsekonomi, demokrati och andra viktiga institutioner existerar finns problem med till exempel externa effekter som snedvrider marknadspriser, eller gränsöverskridande miljöproblem som gör den nationella demokratin otillräcklig.
265. Internationellt samarbete krävs för att lösa miljöhot. EU-skatt på miljöfarlig verksamhet, exempelvis koldioxidutsläpp, bör införas. Möjligheten att föra internationella miljöproblem och enskilda stater samt företag till domstol ska ökas. Det ska kosta att skapa miljöproblem, så att det lönar sig att vara miljövänlig.
266. Avfall kan vara en materialresurs där det är samhällsekonomiskt lönsamt att återvinna. För att öka incitamenten att återvinna bör ekonomiska styrmedel användas.
267. EU bör verka för ett gemensamt avfallssystem inom unionen.
268. Dagens industrialiserade länder har ett ansvar för och ett intresse i att dela med sig av ny miljövänlig teknik och kunskap för att främja en globalt hållbar utveckling.
269. Alla ska ha rätt till vatten, och bristen på rent dricksvatten utgör ett existentiellt hot för människan. För att komma tillrätta med problemet måste vatten behandlas som vilken naturresurs som helst – priset ska reflektera tillgång och efterfrågan. Ett system med vattenrättigheter, likt det med utsläppsrätter, för industri och jordbruk kan bidra till att effektivisera

användningen. Privata företag ska få en större roll i vattenproduktionen och distributionen.

Energi

270. Tillgång till energi är av central betydelse för vårt moderna samhälle. Det finns inget självändamål i att minska användningen av energi om tillgången är säkrad på ett miljövänligt sätt.
271. Sveriges energiförsörjning ska i största möjliga mån baseras på koldioxidneutrala och kostnadseffektiva energikällor.
272. Kärnkraft är ett bra och effektivt alternativ för energiförsörjning. Därför bör nya kärnkraftverk byggas och spillvärme som inte leder till effektiv elproduktion tas till vara som exempelvis fjärrvärme.
273. Brytning av uran bör tillåtas i Sverige under förutsättning att rigorösa miljökrav ställs. Svenskexporterat uran får aldrig användas till framställning av kärnvapen.
274. Sveriges befintliga vattenkraft bör effektiviseras, men de idag orörda älvarna ska förbli fredade.

Klimat

275. Förbränningen av fossila bränslen är en av de största källorna till miljöproblem som förstärkt växthuseffekt, försurning och hälsofarliga luftföroreningar. Därför ska hårda ekonomiska styrmedel riktas mot all förbränning av fossila bränslen.
276. Den globala uppvärmning som pågår är ett av vår tids största miljöhot. Om denna uppvärmning fortsätter riskerar det att medföra stort mänskligt lidande ur såväl ett humanitärt som ett ekonomiskt perspektiv.
277. Handel med utsläppsrätter är en god princip som bygger på marknadsekonomiska mekanismer. En maximnivå kan fastställas för olika former av miljöskadliga utsläpp. Rättighet till del av dessa utsläpp kan sedan handlas på en marknad. Det kan gälla t.ex. utsläppsrätter för växthusgas eller ämnen som orsakar surt regn. All handel med utsläppsrätter bör täcka så många utsläppande sektorer som möjligt. Är påverkan av utsläppen global bör även handeln med utsläppsrätterna vara det. Utsläppsrätter bör auktioneras ut och inte tilldelas företag gratis. Även miljöskatter har en roll och bör inom EU harmoniseras uppåt.
278. En permanent, internationell klimatdomstol bör upprättas. Domstolen ska kunna granska hur nationer lever upp till de miljökonventioner som satts upp inom det globala samfundet.

Liberal naturvård

279. En liberal naturvårdspolitik berättigas av att det finns ett allmänintresse i att värna om de värden som människor finner i en biologisk mångfald och en välmående natur. En sådan politik måste också ta hänsyn till de värden som ligger i ekonomisk tillväxt och ett effektivt utnyttjande av våra gemensamma resurser. Den måste kunna omprövas i takt med att samhällets värderingar och behov förändras.
280. Naturresevat och nationalparker är ett bra sätt att skydda unik natur. Det juridiska skyddet mot ingrepp i dessa bör förstärkas. Skyddet från marina resevat bör utvidgas för att säkra framtida fiskfångster, bibehålla den marina mångfalden samt behålla den balans haven kräver för att fungera som koldioxidfällor i det globala klimatsystemet. Sveriges outbyggda älvar tillhör de naturområden som har ett värde i att bevara.
281. Ett system som liknar utsläppsrätter är kvoter för uttaget av utrotningshotade djur, t.ex. fiskekvoter. Detta är en bra möjlighet när ett totalförbud för fiske eller jakt inte är nödvändigt men någon form av åtgärd för att skydda bestånden ändå behövs.
282. En långsiktigt livskraftig rovdjursstam kan existera sida vid sida med människan. Detta måste dock ske på människans villkor. Det innebär att privatpersoner ska ha rätt att försvara sin egendom, att enskilda besvärliga djur ska kunna flyttas eller oskadliggöras samt att full ersättning utbetalas av staten för riven boskap.
283. Människan har under lång tid misskött Östersjön genom bland annat överfiskning och utsläpp vilket lett till att djurlivet minskat och många arter är hotade. En följd av att arter dör ut är att ekosystemet rubbas vilket också påverkar människor. Sverige bör därför verka för att en gemensam ekologiskt och ekonomiskt hållbar fiskepolitik inom Östersjön införs för de berörda länderna. Dessutom behöver en strikt miljöpolitik för Östersjön som ser till bland annat övergödningsproblemen införas.

Djurskydd

284. Människan har en unik förmåga att förutse konsekvenserna av sitt handlande. Det gör att vi har ett ansvar för de djur som lever under vår omsorg. Djurskydd är en nödvändighet för att säkerställa en etiskt försvarbar djurhållning. Idag far många djur illa under människans omvårdnad på grund av att djurskyddet inte är tillräckligt kraftigt och detta måste således stärkas.
285. All verksamhet som innefattar djur ska kontrolleras hårdare så att den efterföljer djurskyddslagen, något som inte alltid görs idag. Tillsynsmyndigheten ska tilldelas ökade ekonomiska resurser för att klara av en effektiv tillsyn. Miljöinspektionen ska slå ihop med

djurskyddsmyndigheten.

286. Slakt av djur är inte principiellt fel. Dock är många av de slaktmetoder som används idag förkastliga då djur hålls instängda utan mat och vatten under för långa transporter till slakterier. Djurtransporter är idag onödigt plågsamma. Lagstiftningen och kontrollen på området bör skärpas.

287. Skäktning bör endast vara tillåtet då det är vetenskapligt påvisat att djuret inte lider.

Abort 16, 48
 Abortturism 16
 Alkohol 128, 155, 169
 Alkoholism 179, 180
 Allmännyttan 148
 Arbetsansökningar 205
 Arbetsförmedling 146
 Arbetsgivaravgift 127
 Arbetskraftsinvandring 84
 Asyl 59-61, 84, 87, 89, 200, 201
 Avdrag 131, 134
 Avfall 266, 267
 Avlyssning 45, 47
 Barnarbete 80
 Barnbidrag 22
 Barnpornografi 197
 Betyg 211, 212, 213, 242
 Bibliotek 258, 259
 Biologisk mångfald 280
 Bioteknik 48
 Bistånd 73, 75-78, 95
 Blodgivning 166
 Bojkott 97
 Bolagsskatt 125
 Bostadssegregation 206
 Brottsoffer 199
 Bruksvärdessystemet 147
 Cannabis 180-182
 CAP 66
 Censur 9, 51
 Civil olydnad 40
 Danstillstånd 261
 Datalagringsdirektivet 50
 Demokrati 1, 2, 3, 23, 31, 56, 57, 69, 70, 72, 95, 97
 Diskriminering 11, 121, 205
 Djurskydd 284, 285
 DNA 45, 46
 Domstolar 24, 32, 34
 Drogtester 55
 Dödshjälp 183
 Dödsstraff 35
 Ekonomiska sanktioner 97
 Ekonomiska styrmedel 262, 266, 275
 Elevinflytande 215
 Energiproduktion 153, 270
 EU 56-67, 78, 81, 82, 84, 86, 91, 99, 117, 195, 265, 267
 Euro 63
 Eutanasi 183
 Exportstöd 152
 F-skattsedel 102
 Fackföreningar 80
 Fadderskapspresumtion 19
 Fastighetsskatt 133
 Federalism 64
 Feminism 11
 Film 145
 Fiskepolitik 66, 281, 283
 Flexicurity 113
 FN 71, 78
 Folkomröstning 2
 Forskning 100, 108, 245-247
 Fossila bränslen 275
 FRA-lagen 47
 Fribeloppet 244
 Frihandel 56, 79, 82
 Friskolor 209, 210
 Främlingsfientlighet 8, 223
 Funktionshinder 175
 Färdtjänst 176
 Fängelse 188
 Föreningsfrihet 4
 Företag 100, 101
 Författningsdomstol 24
 Förhandlingsmonopol 116
 Förnyelsebara bränslen 247
 Föreningar 263
 Förskola 227
 Försvar 90, 92-94
 Föräldraförsäkring 164
 Genteknik 108
 Genuspedagogik 241
 Global uppvärmning 276
 Grundforskning 245
 Gymnasieexamen 232
 Hedersvåld 37
 Helgdagar 7
 Hetslagen 8
 HIV 185
 Humanitära insatser 71
 Idrott 254, 255
 Infrastruktur 74, 141
 Integritet 44, 52
 Internationellt samarbete 68, 265
 Insatsgaranti 111
 Invandring 84
 IPRED-lagen 49
 Jämställdhet 11-15, 120
 K-märkning 150
 Kapital 124, 132
 Kapitalism 10, 12
 Kassettagift 109
 Klimatdomstol 278
 Kloning 248
 Koldioxid 265, 271
 Kollektivtrafik 176
 Kollektivavtal 117, 118
 Kommunalpolitik 136-139 168
 Konkurrens 13, 103, 120, 209
 Konst 249
 Konstitution 1
 Korporativism 39
 Kryptering 47
 Kulturella symboler 5
 Kulturstöd 250, 253
 Kunskapsmål 225
 Kulturella symboler 5
 Kvotering 15,243
 Kyrkoskatt 6
 Källskatt 126
 Kärnkraft 272
 Kärnvapen 273
 Kärnämnen 230
 Könssdiskriminering 11
 Könskorrigering 21
 Könsroller 11
 Laglott 110
 Landsting 30
 Lex Britannia 117
 Licensavgift 144
 Livstidsstraff 190
 Lärarlegitimation 220
 Lärarutbildning 218, 220
 Lärlingar 115
 Lönebildning 117
 Lönediskriminering 121
 Löneskillnader 120
 Marina reservat 280
 Marknadsekonomi 10, 74, 81, 262, 264
 Marknadshyror 147
 Massmedia 9
 Medborgarskap 27, 36, 202
 Mikrolån 74
 Missbruk 151, 169, 177-180
 Mjukvara 260
 Mobbning 217
 Modersmålsundervisning 203
 Moms 135
 Monarki 31
 Monopol 103
 Museer 256-259
 Människosmuggling 86
 Narkotika 180-182
 Namnlagen 20
 NATO 91
 Nationalparker 280
 Nationella prov 214
 Naturresevat 280
 Naturvård 279
 Nedrustning 96
 Nyval 26
 Nämndemannaväsendet 38
 Offentliga bolag 143
 Offentlighetsprincipen 44
 Omskärelse 42
 Opinionsbildning 15

Organhandel 184
 Organdonation 184
 Partier 25
 Partistöd 29
 Patent 107
 Pengsystem 168
 Pensioner 170
 Personnummer 54
 Personval 25
 Platt skatt 131
 Polis 33, 37
 Pressfrihet 9
 Presstöd 144
 Prostitution 193
 Presstöd 144
 Psykisk sjukvård 172
 Public service 144
 Punktskatt 128 169, 182
 Regioner 30
 Register 45, 53
 Rektorsutbildning 221
 Relationsvåld 194
 Religion 5
 Retroaktiv lagstiftning 32
 Riksbank 112
 Rovdjur 282
 Rättssäkerhet 1, 32, 38, 49, 89,
 130, 212
 Rättsstat 1
 Rättsväsendet 33
 Röddagskonto 7
 Sambo 17
 Samtyckeskrav 196
 Sanktioner 97
 Secessionism 2
 Sexualundervisning 222, 224
 Sexköpslagen 193
 Sjukvård 158, 171
 Skatteflyktslagen 130
 Skattesats 134
 Skolavgift 209
 Skolpeng 207
 Skuldavskrivning 79
 Skäktning 287
 Slakt 286
 Socialbidrag 163
 Socialförsäkringar 161, 162
 Spelmissbruk 151
 Spelmonopolet 151
 Sprututbyte 178
 Språktest 202
 Spårtaxi 140
 Statliga företag 143
 Statschef 31
 Sterilisering 21, 31
 Straff 35, 189, 193
 Stridsåtgärder 118, 119
 Studiemedel 234, 244
 Studievägledning 229
 Surrogatmödraskap 16
 Sympatiåtgärder 118
 Tandvård 158
 Terror 98
 Testamente 110
 Tilläggstjänster 187
 Trafficking 195
 Transportsubventioner 67
 Transportörsansvar 86
 Tredjemansrevision 130
 Trossamfund 6, 17
 Trängselavgifter 142
 Ungdomsbrottslighet 198
 Ungdomsmottagningar 173
 Upphandling 157
 Uppehållstillstånd 87, 88, 200,
 201, 204
 Upphovsrätt 105, 106
 Uran 273
 Utmaningsrätt 156
 Utsläppsrätter 277
 Utstationeringsdirektivet 117
 Utvisning 36
 Val 25, 26
 Vapen 96
 Vapenexport 99
 Vatten 269
 Vattenkraft 274
 Visum 58, 84
 Vuxenutbildning 233
 Vårdgaranti 172
 Vårdnad 41
 Vårdnadsbidrag 122
 Välfärdstjänster 159
 Växthuseffekten 276, 279
 Yttrandefrihet 8
 Yrkesexamen 231
 WTO 83
 Äktenskap 17
 Äldreomsorg 147
 Östersjön 283